

kelimesi (el-Kehf 18/19) müfessirlere göre "helâl" anlamındadır. Essenîler'in helâl ve haram konusunda çok titiz oldukları, Tevrat'ın yiyeceklerle ilgili hükümlerine sıkı sıkıya bağlı bulundukları kaynaklarda belirtilmektedir. Halbuki Hristiyanlığa göre "ağızdan giren değil ağızdan çıkan pistir". St. Paul'e göre ise "çarşıda satılan her şey yenilebilir" (I. Korintoslular'a, 10/25). Bütün bunlar, Kur'an-ı Kerim'de kıssaları anlatılan "Ashâbü'l-Kehf ve'r-rakim" in Hristiyanlık öncesi dönemde yaşadıklarını düşündürmektedir.

Kıssanın geçtiği yerle ilgili olarak da çeşitli rivayetler mevcuttur. İspanya, Cezayir, Mısır, Ürdün, Suriye, Afganistan ve Doğu Türkistan'da Ashâb-ı Kehf'e ait olduğu ileri sürülen mağaralar vardır. Anadolu'da ise Efes, Tarsus ve Efsûs (Arabissos, Afşin) olmak üzere üç yer gösterilmektedir. Muhammed Teysir Zabyân, *Ehlü'l-Kehf* adlı kitabında Ashâb-ı Kehf'in Ürdün'de Amman yakınlarındaki bir mağarada bulunduğu burada yapılan kazılarla kesinlik kazandığını ve birçok ilim adamının da aynı kanaatte olduğunu çeşitli vesikalarla ispata çalışmaktadır. Ancak Fahreddin er-Râzî'nin dediği gibi, Ashâb-ı Kehf'in yaşadığı zaman ve mekân hakkında bir nas bulunmadığına göre bunu kesin olarak bilmek mümkün değildir. Zaten Kur'an-ı Kerim'in takip ettiği metot gereği bu ve benzeri kıssalarda, verilmek istenen mesajı ikinci plana itecek ve kıssanın asıl gayesini gölgeleyecek ayrıntı türünden bilgilere yer verilmemiştir. Mağaradakilerin kaç kişi oldukları, ne zaman ve nerede yaşadıkları ve kaç yıl uykuda kaldıkları gibi alınacak ders bakımından önemli olmayan bilgilerden ziyade üzerinde düşünülmesi, ibret alınması gere-

ken hususlar ön plana çıkarılmıştır. Yahudilik'te ve Hristiyanlık'ta da var olduğu ve Kur'an-ı Kerim'de özlü olarak tekrarlandığı anlaşılan Ashâb-ı Kehf kıssasıyla müminlere verilmek istenen mesaj, ana hatlarıyla, iman-küfür mücadelesinin öteden beri hep var olduğu, inanların her devirde zulme uğramalarına rağmen batılın hakka asla galebe çalamadığı, samimiyetle iman edip inançlarının gereğini yaşayanları Allah'ın mutlaka başarıya ulaştırdığı ve nihayet her şeyi yoktan var eden Allah'ın insanları yeniden diriltmeye muktedir bulunduğu (ayrıca bk. KEHF SÜRESİ).

BİBLİYOGRAFYA :

Müşned, IV, 274; Buhârî, "Enbiyâ", 52; Taberî, *Tefsîr*, XV, 127-150; a.mlf., *Târîh* (Ebû'l-Fazl), I, 455-456; Mâverîdî, *A'lâmü'n-nübüvve*, Kahire 1319, s. 36; Fahreddin er-Râzî, *Tefsîr*, XXI, 113; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, I, 231; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, I, 355-359; Kurtubî, *Tefsîr*, X, 360; İbn Kesir, *Tefsîr*, III, 74; *Tecrid Tercemesi*, IX, 200-204; L. Massignon, *Opera Minora*, Paris 1963, III, 104-180; a.mlf., "Les Sept Dormants d'Éphèse (Ahl-al-Kahf) en Islam et en Chrétienté", *REI* (1954), s. 59-112; (1955), s. 93-106; (1957), s. 1-11; (1958), s. 1-10; (1959), s. 1-8; M. Hamîdullah, *Le Coran* (Traduction Intégrale), Paris 1971, s. 274-275; Muhammed Teysir Zabyân, *Ehlü'l-Kehf ve zuhûrû'l-mu'cizeti'l-Kur'âniyyeti'l-kübrâ*, Kahire 1398/1978; Elmalılı, *Hak Dini*, V, 3233-3241; Faruk Sümer, *Eshâbü'l-Kehf (Yedi Uyurlar)*, İstanbul 1989; Ayhan Onur, *Eshâbü'lkehf Tepesinde Bazı Coğrafi Müşahedeler* (Coğrafya Araştırmaları Dergisi, sy: 1, 1966'dan ayrıbasım), Ankara 1966; *Revue Biblique* (1912), s. 234; Ahmed Ramazan Ahmed, "el-Kehf ve'r-Rakim fi't-târîh ve'l-âşâr", *ed-Dâre*, IV/2, Riyad 1983, s. 114-133; H. Leclercq, "Sept Dormants d'Éphèse", *DACL*, XV/1, s. 1251-1262; I. Guidi, "Seven Sleepers", *ERE*, XI, 428-430; E. H. Vollet, "Dormants (Les Sept)", *Gr.E*, XIV/2, s. 939-940; "Seven Sleepers", *EAm*, XXIV, 610; [Ed.], "Honi ha-Me'aggel", *EJd.*, VIII, 964-965; F. Halkin, "Seven Sleepers of Ephesus", *EBr*, XX, 270; A. J. Wensinck, "Eshâbü'lkehf", *IA*, IV, 371-373; Seyyid Âbid Ahmed Ali, "Ashâbü'l-Kehf", *UDMI*, II, 827-832; R. Paret, "Ashâb al-Kahf", *EI²* (Fr.), I, 712-713.

İSMET ERSÖZ

ASHÂB-ı MEDYEN

(bk. MEDYEN).

ASHÂB-ı SUFFE

(bk. SUFFE).

ASHÂBÜ'L-ADL ve't-TEVHİD

(bk. MU'TEZİLE).

ASHÂBÜ'L-A'RÂF

(bk. A'RÂF).

ASHÂBÜ'L-ELF

(أصحاب الألف)

1000 ile 2000 arasında
hadis rivayet eden
sahâbiler için kullanılan terim.

Hadis rivayet etmekle tanınan sahâbilerin ne kadar rivayeti bulunduğunu tesbit etmek isteyenler, en fazla hadis ihtiva etmesi sebebiyle Bakî b. Mahled'in *el-Müşned*'ini esas almışlardır. Bu esere göre 1000 ile 2000 arasında rivayeti bulunan sahâbiler Abdullah b. Abbas (1660 hadis), Câbir b. Abdullah (1540 hadis) ve Ebû Saîd el-Hudrî'dir (1170 hadis). Ancak bu sayılar muhtemel tekrarlardan dolayı azalabileceği gibi diğer hadis kitapları dikkate alındığında daha da artabilir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Cevzî, *Telkîhu fuhûmi ehli'l-eşer* (nşr. Ali Hasan), Kahire 1975, s. 362-363; M. Tayyib Okıç, *Bazı Hadis Meseleleri Üzerinde Tetkikler*, İstanbul 1959, s. 31; Muhammed Zübeyr Sıddîkî, *Hadîs Edebiyatı Tarihi* (trc. Yusuf Ziya Kavakçı), İstanbul 1966, s. 44.

ABDULLAH AYDINLI

ASHABÜ'L-EYKE

(أصحاب الأيكة)

Kur'an-ı Kerim'de

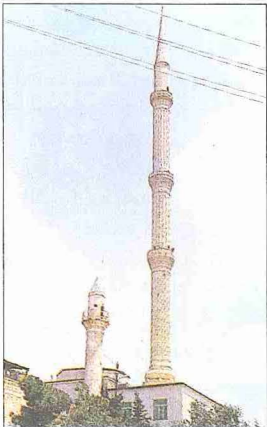
Hız. Şuayb'ın peygamber olarak
gönderildiği bildirilen ve Ashâb-ı Medyen
olarak da anılan kavim
(bk. MEDYEN).

ASHÂBÜ'L-FERÂİZ

(أصحاب الفرائض)

İslâm miras hukukunda
belirli pay sahibi mirasçılar için
kullanılan terim.

Ferâizin tekili olan farîza "belirli pay" demektir. Mirastaki payları ferdî sisteme uygun olarak tek tek belirlenen mirasçılara, "belirli pay sahibi mirasçılar" anlamında bu isim verilmektedir. Bu gruba giren mirasçılar on bir olup değişik durumlara göre bunlar için kırk pay durumu (kırk hal) söz konusudur. Kitap, sünnet ve icmâ ile belirlenen bu on bir mirasçı ve pay durumları şöyledir:

Ashâb-ı Kehf
Camii -
Tarsus /
İcel

1. Koca (zeve). a) Ölenin (miras bırakanın) çocukları veya oğlunun... oğlu veya kızı ile birlikte bulunduğu terikenin dörtte birini alır. Ölenin kızından *fürû**u burada dikkate alınmaz. b) Bunlar bulunmadığında yarısını alır.

2. Karı (zevce). a) Ölenin çocukları veya oğlunun... oğlu veya kızı ile birlikte bulunduğu sekizde bir alır. b) Bunlar bulunmadığında dörtte bir alır. Zevce birden fazla ise her iki durumda belirlenen payı aralarında eşit olarak bölüşürler.

3. Baba. a) Ölenin oğlu ve oğlunun erkek *fürû* ile birlikte bulunduğu altıda bir alır. b) Ölenin kızı veya oğlunun kızı veya oğlunun... oğlunun kızı ile birlikte bulunduğu altıda bir ve ilâve olarak *asabe** sıfatıyla *ashâbü'l-ferâiz*den artanı alır. c) Bu iki grup mirasçı bulunmadığında *asabe* olur. Başka mirasçı yoksa terikenin tamamını, varsa bunlardan artanı alır.

4. Anne. a) Ölenin çocukları veya oğlunun... oğlu veya kızı yahut ölenin birden fazla erkek veya kız kardeşiyle birlikte bulunduğu altıda bir alır. b) Ölenin babası ve eşi ile birlikte bulunduğu eşten artanın üçte birini alır. Bu durumda baba *asabe* olarak geriye kalanı alır. c) Bu iki grup mirasçı bulunmadığında bütün terikenin üçte birini alır.

5. Dede. Burada *ashâbü'l-ferâiz* olarak pay sahibi olan dede, ölenin babasının babası veya onun babasıdır. Bunlara "sahih dede" denir. Annenin babası gibi, ölen ile arasına kadın giren dedeye ise "fâsid dede" denir ve miras hukuku bakımından *zevî'l-erhâm** grubu içinde mütalaa edilir. Baba sağ değilse dede onun yerine geçer. Böylece dedenin dört hali vardır. İlk üç hali babaninkiyile aynıdır. Dördüncü hal babanın sağ olması halidir ki bu durumda dede mirasçı olamaz.

6. Kız. a) Ölenin oğlu olmayıp bir kızı varsa terikenin yarısını alır. b) Aynı durumda iki veya daha çok kız varsa, üçte ikiyi aralarında paylaşırlar. c) Ölenin oğlu varsa kız *asabe* (*bigayrih** *asabe*) olur. *Ashâbü'l-ferâiz*den artanı oğul iki, kız bir hisse almak üzere paylaşırlar.

7. Oğlun kızı. Ölenin kızı bulunmayınca oğlunun kızı onun yerine geçer. Bu durumda: a) Ölenin oğlu veya kızı bulunmaz da oğlunun bir kızı bulunursa terikenin yarısını alır. b) Aynı durumdaki oğlun kızı birden fazla ise, üçte ikiyi aralarında eşit olarak paylaşırlar. c) Ölenin

oğlu bulunmaz da oğlunun kızı ölenin bir kızı ile birlikte bulunursa altıda bir alır. d) Aynı durumda ölenin birden fazla kızı varsa oğlun kızı mirasçı olamaz. e) Ölenin oğlu olmayıp da onun oğul ve kızları beraber bulundukları takdirde müşterek *asabe* olurlar ve *ashâbü'l-ferâiz*den artanı ikili birli paylaşırlar. f) Oğlun kızları oğul ile birleştiklerinde mirasçı olamazlar.

8. Ana baba bir kız kardeş. a) Bir tane ise terikenin yarısını alır. b) İki veya daha çok iseler üçte ikiyi paylaşırlar. c) Ölenin ana baba bir kız kardeşi aynı durumdaki erkek kardeşiyle birlikte bulunurlarsa müşterek *asabe* olurlar ve *ashâbü'l-ferâiz*den artanı ikili birli paylaşırlar. d) Ölenin kızı, oğlunun kızı ve oğlunun... oğlunun kızı ile birlikte bulunurlarsa *asabe* olur, kalanı alırlar. e) Ölenin oğlu, oğlun oğlu, babası veya sahîh dedesi ile birlikte bulunurlarsa mirasçı olamazlar.

9. Baba bir kız kardeş. Ana baba bir kız kardeş bulunmazsa baba bir kız kardeş onun yerini alır. a) Bu durumdaki kız kardeş bir tane ise terikenin yarısını alır. b) Birden fazla iseler üçte ikiyi eşit olarak paylaşırlar. c) Bu durumdaki kız kardeş bir tane ana baba bir kız kardeşle birlikte bulunurlarsa altıda bir alır. d) Ana baba bir kız kardeş birden fazla ise baba bir kız kardeş mirasçı olamaz. e) Baba bir kız kardeş baba bir erkek kardeşle birlikte bulunurlarsa müşterek *asabe* olurlar, kalanı ikili birli paylaşırlar. f) Ölenin kızı veya oğlunun kızı ile birlikte bulunursa *asabe* olur ve kalanı alır. g) Ölenin oğlu, oğlunun oğlu..., babası, dedesi, ana baba bir erkek kardeşleri, *asabe* olan ana baba bir kız kardeşleriyle beraber bulunurlarsa mirasçı olamazlar.

10. Ana bir kardeşler. a) Bir tane ise altıda bir alır. b) Birden fazla iseler terikenin üçte birini erkek kadın ayırımı yapmaksızın eşit olarak paylaşırlar. c) Ölenin oğlu, kızı, oğlunun oğlu veya kızı, babası, dedesi ile birlikte bulunurlarsa mirasçı olamazlar.

11. Nine. Buradaki nineden maksat araya gayri sahîh dede girmeyen anne veya baba tarafından büyük annedir. Babanın annesi veya onun annesi, annenin annesi veya onun annesi gibi ki bunlara sahîh nine denir. Araya fâsid dede girmesi halinde o nineye fâsid nine denir ve miras hukuku bakımından *zevî'l-erhâm* arasında mütalaa edilir. a) Mirasçı oldukları durumlarda altıda bir

alırlar. Nine birden fazla ise bunu eşit olarak paylaşırlar. b) Nine ana ile beraber bulunursa veya baba ve dededen nineler baba veya dede ile birlikte bulunurlarsa mirasçı olamazlar. Bunun gibi yakın derecedeki nine uzak olanı mirastan düşürür.

BİBLİYOGRAFYA :

Serahsî, *el-Mebsûṭ*, XXIX, 174 vd.; İbn Kudâme, *el-Muḡnî*, VII, 6 vd.; Nevevî, *el-Mecmûʿ*, XVI, 70 vd.; *el-Fetâvâ'l-Hindîyye*, Bulak 1310 — Diyarbakır 1393/1973, VI, 450; İbn Âbidîn, *Reddû'l-muḥtâr*, VI, 769-773; Bilmen, *Kamus*, IV, 507-535; M. Ebû Zehre, *Aḥkâmü't-terikât ve'l-mevârit*, Kahire, ts. (Dârü'l-Fikrî'l-Arabî), s. 121-180; Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslâm Hukuku*, İstanbul 1982, I, 385-403.

HAMDİ DÖNDÜREN

ASHÂBÜ'L-FİL

(bk. FİL SÜRESİ).

ASHÂBÜ'L-HADİS

(bk. EHL-i HADİS).

ASHÂBÜ'L-HİCR

(bk. HİCR).

ASHÂBÜ'L-KARYE

(أصحاب القرية)

Kur'an-ı Kerim'de bir sayha ile helâk edildikleri bildirilen kasaba halkı.

"İnsanların toplandığı yer" mânasına gelen karye, köy veya küçük kasaba gibi yerleşim merkezlerini ifade etmektedir. Ancak bu kelime Kur'an-ı Kerim'de, Mekke ve Kudüs dahil olmak üzere büyük şehirler için de kullanılmaktadır. Buna göre "ashâbü'l-karye" tabiri ile bir yerleşim merkezindeki insanlar kastedilmektedir. Kur'an-ı Kerim, Ashâbü'l-karye'ye iki peygamber (mürsel) gönderildiğini, halkın onları dinlememesi üzerine üçüncü bir peygamber daha görevlendirildiğini, fakat onlara bölge halkından sadece bir kişinin iman edip kendilerini savunduğunu ve halka da inanmalarını tavsiye ettiğini, neticede Allah elçilerine karşı koymanın cezası olarak bu karye halkının müthiş bir sesle (*sayha**) helâk edildiğini bildirmektedir (bk. Yâsîn 36/13-29).

Ashâbü'l-karye'nin kimler olduğu, hangi şehirde oturdukları, kendilerine gönderilen elçilerin ve iman eden şahsın